

II. Církev evangelická. Obnovení a opětné uznání církve evangelické stalo se tolerančním patentem císaře Josefa II. dne 13. října 1781. Císař povolil zřízení sborů, kdekoli by se 100 rodin nebo 500 osob spojilo. Na základě tomto zřizovány sbory, z nichž některé povstaly již r. 1781, většina pak roku následujícího. Čeští evangelíci hlásili se většinou k vyznání reformovanému. Po vydání protestantského patentu dne 8. dubna 1861 církev evangelická nabyla úplné rovno právnosti a samosprávy. I zaměněny dosud platné názvy: »modlitebna, pastor, pastorát« za jména »chrám, farář, farní úřad«. C. k. evangelická konsistoř, od r. 1783 trvající, jež měla vždycky předsedu katol. vyznání a spravovala veškerou církev evangelickou v Cislajtánii, proměněna v úplně evangelickou c. k. vrchní církevní radu atd. Církev obojího vyznání vyvíjely se dle možnosti v těsných mezích sobě daných, uhájily sotva svého života, a teprve v novější době nastala v nich větší čilost všemi směry. Církev reformovaná (helv. vyzn.), početně nejsilnější, tvoří 55,37 % všech tuzemských evangelíků, má (dle udání církevních úřadův evangelických) 71.195 duší ve 52 farních a 8 fil. sborech vesměs jazyka českého, vyjmouc jednu nepatrnou filiálku něm.; největší sbor má 3533 duší, nejmenší 250. Soustředěna jest v jedné superintendenci a jest rozdělena ve čtyři senioráty: pražský, mající 17.754 duší, 11 sborů se 3 filiálkami a 10 círk. škol o 12 třídách; poděbradský, mající 17.308 duší, 14 sborů se 3 filiálkami a 15 círk. škol o 18 třídách; chrudimský, mající 19.801 duší, 13 sborů se 2 fil. a 3 círk. školy o 5 třídách; čáslavský, mající 16.332 duší, 14 sborův a 14 círk. škol o 20 třídách. Církev reformovaná má podpůrné pensijní fondy dva: kazatelo-vdovský a učitelo-vdovský, pokud se týká sirotčí. Evangelická společnost pro křesťanskou dobročinnost (zal. r. 1874) pamatuje na potřeby souvěrců, založila a udržuje sirotčinec chlapecký a dívčí. Reformované církvi slouží učitelský seminář v Čáslavi a dívčí vvhovavací ústav v Krabčicích. Zájůmů téže církve věnovány jsou časopisy: »Hlasy ze Siona«, »Evangelické Listy«, »Hus«, »Český bratr«, »Přítel dítek«. Spolek Komenského (zal. r. 1868) a Comenium (zal. r. 1890) starají se o potřeby duchovní pěstující evangelické písemnictví. Augšpurská církev tvoříc 44,08% všeho evang. obyvatelstva, má 56.675 duší ve 34 farních a 13 fil. sborech. Největší sbor (Aš) má 15.106 duší, nejmenší (Marián. Lázně) 300. Rozdělena jest ve dvě superintendence. Ašská superintendence, úplně německá, mající 3 sbory) se 23.886 dušemi, rozprostírá se v krajině ašské, od dob reformačních úplně evangelické, r. 1775 k Čechám připojené, a spravovala se až do r. 1870 vlastní konsistoří. Má svůj ústav pro vdovy a sirotky po kazatelích. Česká superint. augšp. má dva senioráty: východní, úplně český, mající 12 430 duší, 14 sborů s 8 fil., 10 círk. škol o 11 třídách; západní, úplně německý, mající 20.361 duší, 17 sborů s 5 fil., 12 círk. škol o 28 třídách. Superintendence ta má svůj kazatelo-a učitelo-vdovský ústav a Lutherův ústav (alumnát) v Hradci Králové; zájmům českého seniorátu slouží časopis »Evanjelický Církevník«. Všecky tři superintendence v Čechách jsou spolu se všemi evangelíky cislajtánskými podřízeny c. k. evangel. vrchní církevní radě ve Vídni a mají s nimi společné

církevní zřízení. Od tolerančních dob až do r. 1861 měly sobě dané konsistorní zřízení a mají od roku 1866 oktroyované, r. 1889 obecným synodem nově upravené a r. 1891 potvrzené (Zák. říš. II., 4., z 5. ledna 1892) zřízení presbytero synodní, jehož ryze však zkalena jest včlánkováním vrchní církv. rady do organismu církve. Každý sbor spravuje starševstvo (presbyterstvo) ze svobodné volby vyšlé, v jehož čele jest farář doživotně veškerými poplatníky sboru zvolený. Několik sborů tvoří seniorát, v jehož čele jest senior na 6 let zvolený (v reform. církvi od senior. konventu, vaugšp. církvi od starševstev). Každý seniorát spravuje záležitosti svého seniorátu a spolu vykonává vliv na povšechnou církev pomocí tříčlenného seniorát. výboru a seniorát. konventu, obesílaného z každého sboru dvěma členy starševstva. z nichž jeden jest farář. Senioráty dohromady tvoří superintendenci, v jejíž čele stojí superintendent doživotně zvolený buď na super. konventě (reform.) nebo v presbyterstvech (augšp.); záležitosti superintendence spravuje trojčlenný super. výbor a super. konvent, obesílaný konventy seniorátními. Všechny superintendence jednoho vyznání sestupují se v obecný synod, každých 6 let zasedající ve Vídni, z něhož volí se synodní výbor až do příštího synodu. Synod reformovaný má převážnou trvalou většinu českomoravskou; ale vedle synodu a jeho výboru jest ještě c. k. vrchní církv. rada ve Vídni, rozdělená dle vyznání pod jedním předsedou, která prostředkuje spojení církve se státem, snesení konventův a synodů ministerstvu předkládá a dle libosti k schválení doporučí a namnoze usnesení samosprávných círk. úřadův a shromáždění paralyzuje; spolu má jako státní úřad dohled na veškerou církev, potvrzuje faráře atd. Každá superintendence vyvíjí se samostatně v rámci společného círk. zřízení. Celkem zasedaly synody pětkrát, na počátku po dvakrát společně, od té doby rozděleně. Všem superintendencím společný jest podpůrný Gustav-Adolfský spolek, jediná to půda, na níž obě konfesse a obě národnosti beze vší újmy individualit se stýkají. Všem také slouží britská biblická společnost, jež má sklad v Praze. Mimo tato dvě vyznání jest v Čechách ještě asi 1200 evangelíků jiných vyznání čili o 95 %.

Novobratrská čili ochranovská církev, roku 1870 v Čechách založená, r. 1880 (minist. nařízením ze dne 20. dubna) státem uznaná, koncem r. 1891 asi 380 členů čítající, má dva sbory, český v Potštýně, německý v Dubé, dva sirotčince, v Čermné a v Potštýně. Příslušníci evangelických církví státem neuznaných, kteří na základě shromažďovacího zákona své náboženské potřeby ukájejí a v obsažném pojmu »bezkonfessijních« spolu s jinými zahrnuti jsou, tvoří početně nepatrný zlomek asi 800 duší; k ní náležejí svobodní reformovaní, baptisté a methodisté. Napřed jmenovaná církev (svobodná reformovaná) založena byla r. 1882 kazateli missijní společnosti »American Board« (v. t.), jichž působením se r. 1880 první sbor v Praze ustavil. Nyní čítá se 5 sborů s třemi domorodými ordinovanými kazateli, 9 evangelisty a asi 700 dušemi. Zřízení její jest kongregacionalistické; orgánem jejím časopis »Betanie«. B. M. Literatura. Helfert, Die Rechte und Verfassung der Akatholiken in dem oesterr. Kaiserstaate (1843); Kuzniansy, Lehrbuch des allg. und oesterr. ev.-protest.

Kirchenrechts (1856); Janata, Šubert a H z Tardy, Památka roku slavnostního (1863); Porubszky, Die Rechte der Protestanten in Oesterreich (1867); Lemme, Das Evangelium in Böhmen (Gotha, 1877), líčení namnoze velmi subjektivní a nesprávné; Kašpar, Památník reformované církve česko-moravské (1881); Frank, Toleranční patent císaře Josefa II. (Vídeň, 1881); Zahn, Abriss einer Geschichte der evang. Kirche im XIX. Jhrh. (1886, odd. II. 7. o Rakousko-Uhersku od dra. H. z Tardy); Lütge, Der Aufschwung der böhm.-mähr. Kirche unter Kaiser Franz Joseph (1888); Šebesta, Dějiny církve křesťanské (1888).

řády duchovní

Církevní instituce sdružující na principu společného života podle církví uznaných předpisů řeholní duchovenstvo. Počátky duchovních řádů sahají do pozdně antického období (mnišství), největší rozvoj ve středověku a v období protireformace. Normy řádového života byly zakotveny v řeholích, řádových konstitucích a ve statutech. Příslušníci duchovních řádů skládali tzv. slavné sliby (dobrovolná chudoba, celibát, poslušnost). Duchovní řády jsou děleny na řády rytířské (johanité, templáři, řád německých rytířů), křížovnické (křížovníci s červenou hvězdou, s červeným křížem, s červeným srdcem), řeholní kanovníky (kanovníci svatého Augustina, premonstráti), mnišské řády (benediktýni, cisterciáci, celestýni, kartuziáni), žebravé řády (dominikáni, minorité, františkáni, kapucíni, bosí a obutí augustiniáni, bosí a obutí karmelitáni) a řeholní kleriky (barnabité, jezuité, piaristé). V raném feudalismu byly duchovní řády významnými nositeli kontinuity vzdělání a písemnictví, podílely se na středověké kolonizaci, získávaly značné majetky a měly velký politický vliv. Řády se snažily vymanit z místní církevní organizace (z pravomoci biskupů) a často dosahovaly bezprostředního napojení na papežskou kurii, která je využívala ve své politice (cisterciáci, dominikáni, jezuité). Velké řády měly rozsáhlou a pevnou nadnárodní organizaci (generální kapituly, například premonstráti, cisterciáci) a vlastní vyšší školství. Od 14. století sílila kritika duchovních řádů, zejména pro jejich ohromné pozemkové vlastnictví. Za husitského revolučního hnutí a za reformace (16. století) dochází k první masové sekularizaci klášterů. Od 16. století příklad jezuitů a závěry tridentského koncilu vedly k proměnám v činnostech řádů (duchovní řády měly mít své konkrétní úkoly a cíle, měly se aktivněji podílet na světských záležitostech). V 18.-19. století (osvícenský absolutismus, později buržoazní revoluce) byly duchovní řády zbaveny svého mocenského vlivu. Jejich postavení bylo přizpůsobeno současným potřebám římskokatolické církve na 2. vatikánském koncilu. Viz také řádový dům.

Církevní mravouka zná kromě přikázání božských a církevních rady zvané evangelické, poněvadž v evangeliu jsou obsaženy. Tyto rady staví se proti přísně závazným jednáním jako mravně poraděné, dobré vůli jednotlivce ponechané skutky, a sice jsou tři: dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a dokonalá poslušnost duchovního představeného, První záleží v dobrovolném zřeknutí se každého způsobu majetku z lásky k Bohu a za tím účelem, aby člověk beze vší překážky po vyšších a věčných dobrech toužiti mohl. Poradil ji sám Kristus mladíkovi, který se ptal, co jest mu činiti, aby života věčného dosáhl (Matouš, 19, 16-20). Příklady její vidíme na Kristu samém, na Janu Křtiteli, apoštolích a prvních křesťanech. Ustavičná čistota zřiká se práva a dovolených požitků manželského života; doporučí ji Kristus Pán u sv. Matouše (19, 9-12), dále apoštol Pavel, I. ke Korint. 7, 7 a 32-38. Dokonalou poslušností rozumí se úplné podrobení vlastní vůle vůli duchovního představeného ohledně veškerých dovolených, samostatných jednání. Kristus radí ji u sv. Matouše 19, 21. 28, 29. Spasitel sám na sobě dal příklad poslušnosti, stav se poslušným Otce svého nebeského až k smrti kříže. Zmíněné tři rady nejsou příkazem, nýbrž tvoří stupeň mravní dokonalosti, k je. již dosažení nikdo pod hříchem zavázán není. Krásně mluví o radách [Evangelické rady]-ckých svatý Tomáš Aquinský, Prim. Secund. P. Volum. I. qu. 14 art. 2. Dle něho nemohlo býti o radách [Evangelické rady]-ckých ve Starém Zákoně řeči, za to však vyskytují se v Zákoně Novém, zákoně to svobody, jako prostředky. aby člověk lépe a snáze dosáhl svého cíle (dobra nebeského Neb aby se nepřidržel člověk dober pozemských, tak že by mu to bylo ku ztrátě věčných, k tomu dána jsou přikázání, nežádající ovšem, aby se člověk zřekl docela pozemských dober (bohatství, jemuž odpovídá žádost očí, smyslné požitky, které žádostivosti těla, a důstojnosti, které pýše života odpovídají). Těchto trojích statků pozemských zcela se odřici radí evangelium, pročež každá společnost řeholnická na základě těchto rad k dokonalosti přijíti usiluje. Kromě dokonalého upotřebení těchto tří rad [Evangelické rady]-ckých existuje dle sv. Tomáše ještě jiné upotřebení jich v jednotlivých případech. Kdo ku př. nuznému almužnu dá, nejso k tomu povinen, kdo jistý čas zdrží se smyslných požitků, rovněž kdo svému nepříteli dobře činí za okolností, za nichž láska k nepříteli jeho toho nevyžaduje, odřekne se dostiučinění, jež právem žádati může: ten poslouchá [Evangelické rady] r. Církev vždy kladla velkou váhu na [Evangelické rady] r. a ty, kdož na jejich základě k dokonalosti špli, pokládala za svoji ozdobu Reformátoři naproti tomu zavrhlí dle své zásady, že víra sama ospravedlňuje a záslužné jednání člověka nemožno jest, [Evangelické rady] r. prakticky i theoreticky. Moralisté, zvláště od Kanta, mezi nimi i mnozí katolíci, dokazovali, že mezi mravně přikázanými a zakázanými skutky v prostřed nic se nenalézá, že tedy, ježto neexistují žádné mravně indifferentní směry vůle vůbec, neexistují také [Evangelické rady] r. zvláště před forem mravouky. V každém konkrétním případě spatřovali buď konání neb opominutí povinnosti. Povinnost však nastupuje mravně závazným rozkazem, nikoliv pouhým doporučením nějakého skutku vůli člověka. Ostatně i protestanté

někteří uznali vznešenost rad [Evangelické rady]-ckých. Budiž zde připomenut Leo. který u sv. Františka z Assisi při vší své antipathii k řádu františkánů ve svých dějinách Itálie (2 sv. 4 kn., kap. 7.) obdivuje se hlubokosti a láskyplnosti jeho jednání, když ze zmatků tohoto světa se utekl do říše duchovní, kde žádná ztráta mu již nehrozila a kde jenom své lásce žítí mohl. Proti učení církve o radách [Evangelické rady] ckých namítáno, že by se musila uznati existence dvojí ctnosti; ovšem neprávem. jelikož zrovna tak by musila býti i dvojí láska k vlasti, kdyby jeden občan konal z lásky k vlasti to, co mu stát ukládá, a druhý více než jest povinen. Jiná námitka jest, že člověk nemůže více vyplniti než vůli boží. Úplnou vůli boží vyplniti jest nemožno; avšak vyplniti vůli zákonem oznámenou jest povinností. Radno konečně jest plniti tu vůli božskou, která zvláštní milostí nám zjevena bývá a naši vůli povzbuzuje. Namítá se též proti radám [Evangelické rady]-ckým, že čelí proti úmyslům božské Prozřetelnosti ohledně člověka a jeho vývoje. Však právě proto jsou to rady a nikoliv při. kázání, rady pro toho, kdo pro ně od Prozřetelnosti zvláštním povoláním disponován jest. Zachovávání [Evangelické rady]-ckých rad staví ty, jež tak činí, nad ostatní, jimž září jako vzor. Asketická literatura, posvátné básnictví, filosofie a mystika, ba veškerá literatura theologická děkuje většinu svých pokroků těm duchům, již vnikli do sfér přístupných pouze na základě zachovávání rad [Evangelické rady]-ckých. Církev katolická děkuje [Evangelické rady]-ckým radám rozšíření křesťanské pravdy a mravů pro množství tak vynikajících příkladů, kdežto naopak tam, kde scházeli oni heróové křesťanské dokonalosti, svět upadl ve smyslnost a hynul konečně v nábožensko-mravní asthenii.

Duchovní řády.

Řád duchovní jest stav lidí směřujících pod jistým způsobem života (řeholí) od církve schváleným neb aspoň trpěným k dokonalosti křesťanské pomocí tří rad evangelických (chudoby, čistoty a poslušensství, které že budou zachovávat, zavazují se slibem řeholním, složeným do rukou zákonného představeného ústavu. Z této definice řádu duchovního jde na jevo, že čtyři podmínky k uskutečnění jeho se vyžadují a sice: dokonalost křesťanská, 3 sliby, čistoty, chudoby a poslušensství, odevzdání sebe samého ústavu řeholnímu a skrze tento církvi, a při. jetí tohoto odevzdání se (traditio) od ústavu jménem církve (professio) a posléze řehole (způsob života) buď výslovně od církve svaté schválená neb aspoň trpěná [Duchovní řády] [Duchovní řády] různě se dělí. Nejdůležitější jest rozdíl mezi řády v užším slova smyslu a mezi shromážděními (kongregacemi). K řádu v užším slova smyslu (ordo religiosus, ordo formalis, religio) naprosto se vyžaduje složení slibu slavných, jež tím se liší od slibů jednoduchých, skládaných v obyčejných kongregacích, že z ustanovení církve svaté větší působnost a moc mají. Tak na př. manželství uzavřené od řeholníka se sliby slavnými jest nejen nedovoleno, ale i neplatno, kdežto manželství řeholníka, který jest vázán slibem prostým, jest sice nedovoleno, ale

přece platno. Jiné rozdělení řádů jest dle účelu. Jest sice jeden účel společný všem řádům, totiž dokonalost křesťanská a posvěcování údů řádu a světa vůbec, nicméně však má každý řád ještě účel zvláštní. Všecky však účely lze shrnouti pod tři body. Buď má řád duchovní za účel život rozjímavý (kontemplativní) neb aktivní (působný, jako na př. sloužití nemocným atd.), neb obojí (finis mixtus), rozjímavý i aktivní. Dle řehole rozeznáváme řády s řeholí sv. Basilia, sv. Benedikta, sv. Augustina a sv. Františka. Dle pohlaví jsou řády mužské a ženské. Konečně jest rozdíl mezi řády klerikálními k duchovní správě určenými, a mnišskými, vedoucími život kontemplativní, dále mezi řády žebravými a nežebravými dle toho, mohou-li kláštery míti statky nebo ne. posléze mezi rytířskými a nerytířskými. Již za dob pronásledování křesťanstva, ale ještě více po obrácení císaře Konstantina Vel. ubírali se mnozí křesťané do samoty, aby mohli se nerušení věnovati službě boží. Tak povstalo mnišství, které nemůže býti odvozeno ani z buddhismu ani z novoplatonismu, nýbrž má svůj počátek v křesťanství (Matouš 19, 21). První mniši žili jako poustevníci („naqwrhta“) a teprve později spojili se pod společným představeným a založili shromáždění, jejichž členové bydlili buď v laurách (laĒra, t. j. řada chatrčí pro jednotlivé mnichy), buď v domech společných, klášterích (koinábion). Otcem poustevníků stal se sv. Pavel († 340), jenž za času pronásledování císaře Decia do pouště utekl a tam 90 let žil, zakladatelem života klášterního jest sv. Antonín, rodilý z horního Egypta († r. 356 ve stáří 105 let). Poznáměni sluší, že již za doby sv. Antonína byly některé kláštery ženské. Jakmile vešel život klášterní, jejíž staří životem andělským (bʿoc „ggelikác) zvali, ve známost širší, našel množství následovníků hlavně mezi biskupy. Stačí zde uvést Ammonia, sv. Makaria († 390), sv. Pachomia, zakladatele vlastního společenského života klášterního, Hilariona († 371) a sv. Basilia († 379), jenž napsal pravidlo života čili reguli, jež sloužila za základ všem potomním klášterům na Východě. Na západě rozšiřovali život klášterní v Africe sv. Athanasius, biskup alexandrijský († 373), v Itálii sv. Ambrož, biskup milánský († 397), v Galii sv. Martin, biskup tourský, na jehož pohřbu r. 400 bylo přítomno přes 2000 řeholníků. sv. Jeroným († 420) a mnozí jiní. Ačkoliv byl život řeholní tehda v počátcích, bylo již několik druhů lidí po dokonalosti křesťanské bažících. Byli buď poustevníky (eremité) žijící jedno. tlivě, nebo mnichy v pravém slova smyslu bydlící v klášteře (coenobité) V V. stol. vyskytuje se zvláštní druh poustevníků bydlících na sloupech-stylitě. Známý jest Simeon stylita, který kolem r. 430 u Antiochie v Syrii po 30 let stál na sloupu 40 loket vysokém bez přístřeší, nikdy neseděl ani neležel († 459). Rozumí se, že tento způsob duchovního života měl co nejméně napodobitelů Na západě nebylo stylitů; cosi podobného byli poustevníci, kteří obývali chatrč docela uzavřenou s jediným otvorem, jímž podávána nejnutnější potrava, a jímž mohlo se po případě s nimi mluvit (inclusi). Velice nepěkně líčí sv. Otcové Sarabaity, kteří bydlíce po dvou nebo třech bez jakéhokoliv představeného, prosluli nechvalně častými různicemi, marnivostí a ne. mírným požíváním jídel. O nic lepší nebyli mniši zvaní gyrovagi, kteří, pobývše jen

kratičký čas v klášteře, toulali se po světě peníze vydírajíce. Připomenouti sluší, že klášterníky ve IV. a V. stol. byli téměř veskrz laikové, lišící se pouze způsobem života, ne však oděvem, jako je tomu za našich dob, od neřeholníků. Podobně nebylo i slobů, jež nahrazovalo předsevzetí v klášteře zůstatí, projevené představenému. Ba zprvu nebylo ani psaných pravidel života (řeholí); teprve sv. Basilius sepsal reguli v pravém slova smyslu. Čeho sv. Basilius dosáhl na Východě, vykonal na Západě sv. Benedikt, který proto právem nazývá se patriarchou mnichů na Západě. Od něho má původ velmi proslulý klášter na Monte Cassině založený r. 529, jemuž předepsal sv. Benedikt důmyslnou řeholi (73 hlav obsahující), která sloužila za vzor všem řeholím na Západě, jako Basiliova na Východě. Tím stal se sv. Benedikt zakladatelem nejstaršího řádu benediktinů, který časem se rozdělil na různá odvětví a mnohé proměny i reformy prodělal. Hlavně spadá sem reforma provedená ve stol. IX. působením Benedikta Anianského, založení přeslavného kláštera Clugny v Gallii ve stol X., založení přísného kláštera Camaldoli sv. Romualdem († 1027) a ve Valombrose sv. Janem Gualbertem († 1073). Kromě benediktinů má veliký význam v dějinách církevních řád cisterciácký s řeholí sv. Benedikta, nazvaný tak od města Cistertia (Cîteaux) blíže Dijonu, jež založil Robertus Molesmanský, opat benediktinů v Gallii († 1108). Řádu tomuto dodal zvláštního lesku sv. Bernard, opat v Clairvaux († 1153). V tuže asi dobu založil sv. Bruno, biskup remešský († 1101' v Karthusii blíže Grenoble) karthusiány. Ve XII. století vznikl slavný řád praemonstrátů, jež založil sv. Norbert, dvorní kaplan Jindřicha V.. později biskup magdeburský, kterýžto řád nazván dle místa založení (Praemonstratum vdiécési laonské). Ve století XIII. setkáváme se s řádem trinitářů, již si obrali za účel vysvobozovati křesťany zajaté ve válkách křižáckých. Jejich zakladateli jsou Jan z Mathy, doktor pařížský, a Felix z Valois. R. 1218 založen sv. Raymundem de Pennaforte za pomoci sv. Petra Nolaska řád podobný trinitářům a Panně Marii zasvěcený. Členové jeho zavázali se čtvrtým slibem, přidaným k obvyklým třem, vydati vše jmění i sama sebe za osvobození bratří ze zajetí. Z téhož století pochází řád servitů, jež založilo 7 bohatých kupců z Florencie k uctění bolesti P. Marie; řád tento velmi rozšířil sv. Filip Benitius († 1285). Úpadek kázně kleru vůbec a klášterníků zvláště ve středověku nastalý, když [Duchovní řády] [Duchovní řády] časem ohromných statků nabyly, dal konečně podnět k založení řádů žebravých. Spisovatelé tehdejší stěžují si, že klerus řeholní oddán jest přemnohým neřestem, mezi nimiž první místo zaujímal nezdrželivost duchovenstva, jež coelibátu málo dbalo. Rozumí se, že ihned povstali reformátoři, avšak ač právem za příčinu znemravnělosti pokládali bohatství, upadli v druhou krajnost, kladouce radu evangelickou o chudobě za nutnou podmínku dojítí věčného spasení. Když pak k tomuto bludu přistoupily bludy čím dál horší, bylo nutno ukázati, že má církev ve svém lůně věřící, kteří dovedou bohatství postrádati, od pravé nauky církevní se neuchylující. Mezi řády žebravými, jimiž církev svoji sílu mravní bludařům ukázala, počítají se karmelité, augustiniáni, františkáni a dominikáni. Karmelité děkují původ svůj

kleriku Bertholdovi z Kalabrie rodilému, jenž řád svůj založil na Karmelu r. 1156. Papež Honorius III. potvrdil řád r. 1224. Augustiniány shromáždil z mnichů žijících po různu v Itálii papež Alexander IV. a dal jim roku 1256 řeholi sv. Augustina. Zakladatelem františkánů stal se sv. František z Assisi v Umbrii; řád tento r. 1209 založený došel církevního schválení ústně od papeže Innocentia III., od jeho nástupce Honoria III. písemně. Dominikány založil sv. Dominik, rodilý Španěl, r. 1216 jako pevnou hradbu proti haeresi Albigenských za papeže Honoria III. Z řádů, jež po řádech žebravých právě jmenovaných byly založeny, velikou přísností vyniká řád paulánů, založený sv. Františkem de Paula († 1507) za papeže Sixta IV. Od paulánů lišiti dlužno pauliny čili poustevníky sv. Pavla, již povstali ve XIII. stol. v diécési pětikostelské. Ačkoliv církev vždy velmi si vážila řeholníků a řeholní život věřícím doporučovala, nenastal přece nikdy takový rozkvět života klášterního jako ve stol. XVI. a násl., kdy buď staré řády byly reformovány nebo nové zakládány. Mezi reformované náležejí v první řadě kapucíni, jejichž otcem je Matouš de Bassi, který uvedl kapucíny k původní přísné řeholi sv. Františka z Assisi. Řád takto reformovaný schválil papež Klement VII. r. 1528. Velikých zásluh o vědu, hlavně o vydání spisů sv. Otců získali si reformovaní benediktini sv. Maura (Maurus, žák sv. Benedikta, jenž řeholi benediktinskou do Gallie uvedl) přičiněním Vavřince Bernardiho, opata v Paříži, s původní přísnou řeholí sv. Benedikta. Schválení od papeže Řehoře XV. (1621-1623). Konečně zmíniti se dlužno o reformaci cisterciáků, již provedl Bouthilier de Rancé, opat cisterciáků v La Trappe (odtud jméno trappistů), předepsav soudruhům svým přísnou původní řeholi cisterciáckou Mezi nově založené řády náležejí: theatini založení roku 1524, zvaní tak dle zakladatele svého Jana Petra Carafly, biskupa v Chieti (Theate), pozdějšího papeže Pavla IV. Somaschi zvaní dle města Somaschum u Milána, založení pro výchovu sirotků sv. Jeronymem Aemilianem († 1537) r. 1528 a papežem Piem roku 1568 slavně potvrzení. Velikých zásluh o výchovu dítek a řízení seminářů získali si za tím účelem zřízení barnabité, již vešli v život roku 1532 za přispění několika kněží milánských. Jméno své mají od kostela sv. Barnaby, u něhož se usadili. Důležitý řád založil sv. Filipp Neri († 1595), nazvav členy jeho oratoriány, jelikož konali v oratoři sv. Jeronyma v Římě duchovní cvičení pro lid. Piaristy založil sv. Josef Kalasanský pro vyučování ve školách v duchu křesťanském r. 1617 za papeže Pavla V. Zlatým písmem zaznamenáni budou na věky milosrdní bratři, založení sv. Janem de Deo v Granadě ve Španělsku. Řád, jehož účel vyznačen jest v pojmenování samém, schválen byl teprve po smrti zakladatele (1550) papežem Piem V. roku 1572. Neméně platných služeb k ulevení bídy lidské vykonali lazaristé, zvaní tak od kostela sv. Lazara v Paříži jim náležejícího, jejichž původcem jest sv. Vincenc z Pauly; řád uveden v život roku 1632 za papeže Urbana VIII. Mezi mnichy, nyní v Rakousku velmi rozšířenými náleží důležité místo redemptoristům či liguoriánům, jež ku podpoře kněžstva světského v duchovní správě a ku konání missií založil sv. Alfons Maria di Liguori, biskup ve sv. Agathě v král.

Neapolském, r. 1732 za Klementa XII. Konečně zmínky zasluhují passionisté, založení sv. Pavlem de Cruce († 1775) a Benediktem XIV. r. 1741 potvrzení, k uctění utrpení Pána našeho Ježíše Krista. Mezi řeholnicemi v době nové zaujímají důležité místo voršilky, založené sv. Angelou Merici v Itálii r. 1537, panny anglické, jež schválil papež Klement XI. r. 1703, salesiánky založené rovněž jako předcházející dva řády k výchově dívek sv. Františkem Saleským, biskupem genevským († 1622), za pomoci sv. Johanny Františky de Chantal († 1641) a papežem Pavlem V. (1618) schválené, milosrdné sestry, jež založil sv. Vincenc z Pauly a zbožná vdova Aloisia le Gras r. 1633, a konečně redemptorky, jež vedou život rozjímavý a původ svůj děkují sv. Alfonsu de Liguori. Ze všech těchto řádů neprokázal žádný tolik služeb církvi jako jesuité, založení roku 1540 sv. Ignácem z Loyoly, rodem Španělem, za papeže Pavla III., kterýžto jesuity roku 1543 po druhé schválil. což učinil i jeho nástupce Julius III. V době nejnovější setkáváme se v dějinách církevních s několika kongregacemi, z nichž známější jest kongregace bratrů křesťanských škol (Schulbrüder), založená bl. Janem de la Salle, kanovníkem remešským († 1719), již potvrdil Benedikt XIII., a resurrekcionisté, založení v Itálii r. 1863 papežem Piem IX. ku konání missií mezi Bulhary. Z novějších kongregací ženských připomenouti sluší chudé školské sestry, založené biskupem řezenským Wittmannem († 1833), a milosrdné sestry sv. Karla Borrom. v Lotrinsku sice již r. 1652 v život uvedené, ale teprve v nynějším století po Rakousku a Německu velmi rozšířené. Členové uvedených [Duchovní řády]-ch [Duchovní řády]--ů po staletí zastávali nejdůležitější úřady, dali církvi vzory svatosti, spisovatele a učence nejznamenitější, katedry učitelské byly téměř výhradně v jejich rukou, proti přívalu haeresí jediní v boji stáli ne. ohroženi, pochodeň pravé víry, nic nedbajíce obtíží nepřekonatelných, zanesli k nejneznámějším národům Asie, Afriky a Ameriky, duchovní správu s příkladnou horlivostí vedli, ba i od samých panovníků za rádce (zvláště jesuité) byli vyvoleni. Tím jen lze vysvětliti množství velikých privilegií jim propůjčených, jimiž papežové aspoň částečně odplatiti hleděli ohromné práce vykonané pro rozšíření a zvelebení sv. církve. [Duchovní řády] [Duchovní řády] rytířské vznikly podnětem válek křížáckých za osvobození Palestiny. Účel jakož i vnitřní zřízení řádů těch jest stejný. Spojující život vojenský s životem řeholním braly na sebe všecky povinnosti, jichž vyžadovalo blaho křesťanů do Palestiny putujících nebo tam usedlých; zvláště bylo povinností těchto ryt. řádů zemi svatou hájiti proti muhammedánům, cesty činiti bezpečnými před loupežníky, chrániti putující do svaté země před bezprávím, poskytovat jim pohostinství a zvláště v čas nemoci prokazovati jim skutky tělesného milosrdenství. Aby vyhověly těmto účelům, měly [Duchovní řády] [Duchovní řády] rytířské zvláštní zřízení vniterné. Obsahoval totiž každý řád rytířský trojí lidi: rytíře, kteří bojovali proti muhammedánům, kněze, kteří měli na starosti správu duchovní, a posléze laiky, kteří se starali o chudé a nemocné a vykonávali ostatní práce nižšího druhu. Nejstarší řád způsobu jmenovaného byli johannité, později maltáni zvaní od

ostrova Malty, jež obdrželi od císaře Karla V., když byli od Turků z ostrova Rhodu r. 1522 vyhnáni. Jméno johannité pochází od domu pohostinského v Jerusalemě, určeného hlavně pro chudé a nemocné, který byl založen od kupců italských r. 1048 a zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Zakladatelem vlastním byl po Gerardovi, vznešeném šlechtici, který oddělil dům onen od kláštera a zavázal sebe a soudruhy zvláštní řeholí, Raymund de Puy. Řád potvrdil r. 1130 papež Innocenc II. i se změnou Raymundovou, že řád určený dotud k posluze nemocných a chudých přibráním vojínů a laiků proměněn byl v rytířský. Jiný řád, který v církevním dějepise velkou úlohu hrál hlavně za vlády krále franc. Filipa IV. Sličného, jest řád templářů, zvaný tak od jejich domu, který sousedil s chrámem (templum) Šalomounovým. Zakladatel Hugo de Payens založil řád ten za přispění několika šlechticů francouzských r. 1118 a od papeže Honoria II. dosáhl potvrzení nového řádu. Řád ten byl zrušen na koncilii všeobecné ve Vienně r. 1311 od Klementa V. za příčinou zjednání míru mezi Stolicí apoštolskou a králem francouzským. Třetí řád rytířský jest řád rytířů německých sv. Marie Jerusalemské; povstal za III. války křižácké r. 1190 přičiněním biskupů a knížat německých a schválen od papeže Coelestina III (1191-1198). Rytířský řád Mečových bratří viz Bratři mečovní (IV. 593.). K řádům rytířským přináležejí též řád křižovníků s červenou hvězdou, založený za krále Václava I. r. 1234 a potvrzený od papežů Řehoře IX. a Innocencia IV. Mimo to vznikly na způsob těchto řádů rytířských ve Španělsku a Portugalsku ve XII. stol. i jiné řády rytířské, totiž řád sv. Jakuba de Compostella, de Calatrava, de Alcantara, jejichž úlohou bylo bojovati proti Maurům. dk.